

Oponentský posudek diplomové práce **Lenky Varhaníkové**

Ty jsi Hospodin, jak se ti líbí, tak činíš

Vybrané kapitoly narativní analýzy
a jejich aplikace na knihu proroka Jonáše

Diplomová práce Lenky Varhaníkové se věnuje jedné z metod literárně vědné práce, jež bývá využívána v současné biblické exegezi, a to narativní analýze. Jde tedy o práci, která je zaměřena na otázky hermeneutiky. Autorka v úvodu jasně formuluje svá východiska, která se opírají o metodu Jeana Louise Ska, i cíl, kterým je ověření, případně revize údajů týkající se struktury textu.

Většina práce je věnována výkladu jednotlivých pojmů, kroků a postupů narativní analýzy. Zde autorka prokázala, že se v odborné literatuře lingvistické i exegetické dobře orientuje, byť svou pozornost upřela především na anglicky publikovanou literaturu. Literatury k danému tématu existuje značné množství (především v oblasti strukturalistické lingvistiky a sémantiky, kde by se dalo začít už Saussurem a pokračovat přes Habermase a především Proppa a jeho Morfologii pohádky, v níž je poměrně důkladně rozpracován právě onen model aktantů, který autorka s jistotou nechutí jen okrajově zmínila). Oceňuji autorčinu snahu o přesné vymezení jednotlivých pojmů, jež jsou v literatuře užívány odlišně, a definování vlastního použití. Přesto by stálo za to podívat se na narativní analýzu nejen pod zorným úhlem prof. Ska. Za povšimnutí stojí i přes dvacet let stará publikace Wilhelma Eggera Methodenlehre zum Neuen Testament. Z českých autorů se tuším jednou svou prací věnoval využití narativní analýzy i doc. J. Hřebík (výklad Eliášova/Elíšova vzkříšení mrtvého mládence).

L. Varhaníková pořídila i vlastní překlad knihy Jonáš, což je třeba hodnotit velmi kladně. Prokazuje to její jazykovou vybavenost. Materiál knihy Jonáš se nicméně ke škodě čtenářů stává v záplavě teoretických pasáží pouhým doprovodným ukázkovým textem. Těšila jsem se, že mu bude autorka věnovat větší pozornost. Z hlediska zvolených témat narativní analýzy autorka text po formální stránce dobře popsala, ale u toho z mého pohledu bohužel víceméně zůstalo. Práce sice splnila svůj účel, ale atraktivnost Jonášova příběhu, o níž nás autorka slovně mnohokrát přesvědčuje, z jejího textu zmizela. V rámci své analýzy se autorka věnuje otázce co a jak, ale nějak postrádám odpověď na otázku proč. To možná leželo mimo horizont práce, ale mně se jeví odpověď na tuto otázku velmi podstatná. Proč (a s tím souvisí i kdy) je vlastně jakýkoliv příběh vyprávěn? To přece určuje jeho smysl. Příběhy se sice dají redukovat na abstraktní struktury, tím se z nich však stanou neživé objekty. Bylo by na místě konstatovat i omezení narativní analýzy jako jedné z exegetických metod. K jednotlivým metodám a přístupům se vyjadřuje – byť ve stručnosti – i dokument PBK Výklad bible v církvi z r. 1993, na který by bylo případné také odkázat (není uveden ani v literatuře).

Z hlediska standardů pro diplomovou práci je práce zpracována po formální i jazykové stránce velmi kvalitně, všimla jsem si jen několika nepatrných jazykových chyb (např. psaní čárky před srovnávacím než bez toho, že by se jednalo o vedlejší větu, několika překlepů apod.).

K práci mám několik drobných připomínek, většinou formálního rázu:

Na str. 29 zavádí autorka termín hortativní diskurs, na str. 38 mění termín na hortatorní; obdobně na str. 30 hovoří o deskriptivním diskursu, na str. 38 o expozitorním (domnívám se, že jde o totéž, jinak by barevné členění textu a následné tabulka procenty podílu jednotlivých diskursu nekorespondovaly). U vysvětlení pojmu anachronie autorka dává přednost (oprávněně) termínu analepsis, přesto se ho pak důsledně nedrží (str. 50); na str. 53 je uveden anglický termín *plot of actions* (str. 53), který se posléze mění na sg. *plot of action* (str. 56); je na str. 53 zcela správný termín *plot of thought*, a ne *plot of thoughts*?

Na str. 57 mluví autorka o symetrii a asymetrii struktury, což je v zásadě správné, ale rozhodně bych asymetrii kapitol 2 a 4 neviděla příliš výrazně, protože tyto dvě kapitoly si odpovídají podobně jako kapitoly 1 a 3. Tyto kapitoly jsou víc než formálně propojeny obsahově, resp. kap. 4 poskytuje odpověď na Jonášovo vyznání ve v. 2,10. Nejsou tedy formálně zcela symetrické z hlediska použitého literárního žánru (typu diskursu), jsou však symetrické z hlediska funkce v příběhu, resp. kap. 4 stupňuje kap. 2. Tady bych si byla představovala mnohem důkladnější práci s textem právě z hlediska narativní analýzy. Ve spojení těchto kapitol se odehrává vlastní smysl příběhu. Souhlasím s autorkou, že není podstatné, zda kap. 2 (žalm) patřila původně k příběhu či ne, ale v definitivní verzi má své logické a nezastupitelné místo. Ke str. 10 mám také připomínku: důvodů, proč nelze knihu Jonáš spojovat s historickým prorokem Jonášem z 2 Král 14,25 je víc a bylo by na místě je alespoň stručně zmínit.

V závěru své práce autorka odmítá některé interpretace smyslu vyprávění o Jonášovi, ale ne zcela jasně uvádí, co je podle jejího názoru a zjištění smyslem vyprávění, tj. proč a pro koho byl příběh vyprávěn a jaké poselství nese dnes. Kniha Jonáš není, byť v novozákonní tradici je tak interpretována (což by také stálo za zmínku), příběhem o obrácení Ninive, v tom s autorkou zcela souhlasím, že by však nebyla příběhem o universalismu Božího milosrdenství, se mi nezdá (viz poslední řečnická otázka), a to právě v souvislostech poexilní doby. Jonáš není postavou konkrétního historického proroka, nýbrž typem, takže nemůže jít jen o něho jako individuum. Podle mého názoru je smyslem příběhu obrácení Jonáše, tedy (pravověrně věřícího /židovského/) posluchače či čtenáře ve smyslu přijetí Božího milosrdného jednání vůči každému, i tomu, koho by člověk (Jonáš/Žid) ze spásy nejraději vyloučil.

Práci hodnotím velmi kladně, navrhuji hodnocení výborně.

Přesto se nemohu ubránit jisté lítosti nad tím, že se Jonášův příběh v záplavě obecných teoreticko-deskriptivních pasáží poněkud vytratil. Ve své praxi jsem tento příběh mnohokrát se studenty rozebírala právě za pomoci narativní analýzy a mohu konstatovat, že se k výsledku dá dospět mnohem jednodušší cestou.

V Praze 24. 5. 2010

Doc. Dr. Mireia Ryšková Th.D.